

Οι πρώτες αλληλεπιδράσεις του νηπίου με τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του & η ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Όταν μιλάμε για πρώτες κοινωνικές σχέσεις τις περισσότερες φορές επικεντρωνόμαστε στην επικοινωνία που έχει το βρέφος αμέσως μετά τη γέννηση του με τη μητέρα. Όμως έρευνες δείχνουν ότι οι σχέσεις αυτές ξεκινούν από πολύ νωρίτερα, όσο το κύημα βρίσκεται ακόμα μέσα στη μήτρα. Με τη γέννηση γίνεται φανερό η αλληλεπίδραση του παιδιού με τα άλλα μέλη της οικογένειας και ειδικότερα με τη μητέρα.

Οι πρώτες αλληλεπιδράσεις μεταξύ νηπίων και ατόμων του περιβάλλοντος του δημιουργούν τις αρχικές εντυπώσεις του παιδιού για τον κόσμο στον οποίο καλείται να ζήσει και αποτελούν τη βάση για τις μετέπειτα σχέσεις του. Αποτελούν σημαντική προϋπόθεση για το πως αντιλαμβάνεται το παιδί τον εαυτό του και τους άλλους και τη βάση πάνω στην οποία επικοινωνεί αποτελεσματικά και γενικά αλληλεπιδρά.

Ωστόσο παρά την παραδοχή της σπουδαιότητας των πρώτων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων υπάρχει διαφωνία μεταξύ των ερευνητών για το ρόλο των ενηλίκων και των ίδιων των νηπίων σε αυτή τη διαδικασία. Στην παρούσα εργασία προσεγγίζεται η άποψη ερευνητών ως προς την συγκεκριμένη διαφωνία.

2. Η σπουδαιότητα του ρόλου των ενηλίκων στην εξέλιξη του παιδιού

Ο ρόλος του ενήλικου στη δόμηση και στήριξη της εξέλιξης του νηπίου είναι σημαντικός και αδιαμφισβήτητος. Ωστόσο, υπάρχει ασυμφωνία μεταξύ των ερευνητών ως προς το βαθμό που τα νήπια είναι ικανά για ηθελημένη επικοινωνία από την στιγμή της γέννησής τους. (Faulker, D., & Woodhead, M. (επιμ.) (1999). Εγχειρίδιο Μελέτης, Πάτρα : Ε.Α.Π. σελ.57)

Έτσι, υπάρχουν εκείνοι οι ερευνητές που υπογραμμίζουν τον ρόλο των ενηλίκων όσον αφορά στη δημιουργία ευκαιριών για επικοινωνία σε σχέση με το περιορισμένο ρεπερτόριο αντιδράσεων των νηπίων. Για παράδειγμα, ο Shaffer αναφέρει τις έρευνες του Kaye για τον τρόπο με τον οποίο οι μητέρες ενσωματώνουν τους φυσικούς ρυθμούς λήψης τροφής μέσα σε μια επικοινωνιακή δομή που δημιουργείται για το βρέφος θέλοντας να υπογραμμίσει τον ρόλο του ενήλικα και πιο συγκεκριμένα της μητέρας. (Faulker, D., & Woodhead, M. (επιμ.) (1999). Εγχειρίδιο Μελέτης, Πάτρα: Ε.Α.Π. σελ.57)

Όπως ενδεικτικά αναφέρει ο Kaye (1977) κατά την διάρκεια του θηλασμού οι μητέρες αλληλεπιδρούν με τα βρέφη μέσα από μια προσπάθεια συγχρονισμού ανάλογα με τα χρονικά διαστήματα θηλασμού και παύσης από πλευράς του νηπίου. Έτσι, όταν το βρέφος θηλάζει η μητέρα είναι ήσυχη και ακούνητη, όταν όμως το μωρό κάνει διάλλειμα οι μητέρα κινείται και μιλά στο νήπιο. Η μητέρα προσαρμόζεται στο ρυθμό του βρέφους για θηλασμό και εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες που τις δίνονται για επικοινωνία κατά τα χρονικά διαστήματα των παύσεων. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργεί ευκαιρίες για επικοινωνία όπως ακριβώς και στις γλωσσικές ανταλλαγές των ενηλίκων. (Schaffer, R. (1996). Social Development. New York: Blackwell Publishing σελ.108)

Αξίζει να επισημανθεί ότι κατά τον πέμπτο μήνα τα νήπια στρέφονται στο κόσμο των πραγμάτων-αντικειμένων που μπορούν να χειριστούν, να πιάσουν και με τα οποία μπορούν να διασκεδάσουν. Οι Kaye και Fogel (1980) παρακολουθώντας μια ομάδα νηπίων κατά το πρώτο μισό έτος ζωής τους παρατήρησαν μία πτώση στην οπτική προσοχή στην μητέρα από 70% σε νήπια 6 εβδομάδων σε 33% σε νήπια 26 εβδομάδων. Όπως ανέφεραν οι μητέρες, ο σκοπός τους δεν ήταν πλέον η πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδραση, αλλά, η δυαδική σχέση να επεκταθεί και να εισαχθούν στην αλληλεπίδραση εξωτερικά αντικείμενα όπως παιχνίδια και ότι μπορεί να διεγείρει τον πνευματικό ορίζοντα του νηπίου.

(Schaffer, R. (1996). Social Development. New York : Blackwell Publishing σελ.113)

Βέβαια, όσον αφορά τα νήπια η ικανότητα για προσοχή είναι αρκετά περιορισμένη με αποτέλεσμα να στρέφουν την προσοχή τους είτε σε ένα αντικείμενο είτε σε ένα πρόσωπο αλλά όχι και στα δυο μαζί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το νήπιο να μένει προσλωμένο σε όποιο αντικείμενο χειρίζεται τη δεδομένη χρονική στιγμή αγνοώντας την μητέρα, μέχρι τη στιγμή που εκείνη θα κάνει κάποια κίνηση να τραβήξει την προσοχή του, οπότε και το νήπιο για σύντομο χρονικό διάστημα στρέφεται από το παιχνίδι στη μητέρα πριν επιστρέψει στο παιχνίδι ξανά. Έτσι εξαρτάται

από τον ενήλικα το να πάρει την πρωτοβουλία και να μετατρέψει την νήπιο-αντικείμενο κατάσταση σε νήπιο-αντικείμενο-ενήλικα κατάσταση. (Schaffer, R. (1996). Social Development. New York : Blackwell Publishing σελ.109)

Κατά τον Schaffer (1989, 1992), όταν το παιδί έχει αρκετές ευκαιρίες για μια δυαδική αλληλεπίδραση με έναν ενήλικα, και όταν αυτός ο ενήλικας ανταποκρίνεται στις ανάγκες, τις απαιτήσεις και τις δεξιότητες του παιδιού, τότε είναι εφικτό για ένα παιδί να κάνει προσπάθειες για επικοινωνία και να αποκτήσει την απαραίτητη υποστήριξη και ανατροφολόγηση για επιπλέον εξέλιξη (Schaffer, R. (1996). Social Development. New York : Blackwell Publishing σελ.109).

Υπάρχει ένας αριθμός μελετών, οι οποίες δείχνουν την σχέση που υπάρχει μεταξύ της δυαδικής σχέσης παιδιού και μητέρας και γλωσσικής ανάπτυξης. Για παράδειγμα οι Tomasello & Todd (1983) βιντεοσκοπώντας δυάδες μητέρας-παιδιού περιοδικά στο σπίτι σε μια κατάσταση παιχνιδιού, ξεκινώντας από τα πρώτα γενέθλια του παιδιού και συνεχίζοντας για 6 μήνες, βρήκαν ότι το μέγεθος του χρόνου που δαπανήθηκε από τις δυάδες για επικοινωνία σχετιζόταν άμεσα με τη εξέλιξη του λεξιλογίου των παιδιών. Τα παιδιά που πενούσαν περισσότερο χρόνο αλληλεπιδρώντας με τη μητέρα τους απέκτησαν μεγαλύτερο λεξιλόγιο. (Schaffer, R. (1996). Social Development. New York : Blackwell Publishing σελ.121)

Επίσης οι Pickens και Field (1993) τονίζουν το πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των ενηλίκων στην εξέλιξη του παιδιού. Αναφέρουν ότι μητέρες που πάσχουν από κατάθλιψη δυσκολεύονται να απαντήσουν κατάλληλα στα μηνύματα που τους στέλνουν τα νήπια με αποτέλεσμα αυτά τα νήπια να αναπτύσσουν διαφόρου τύπου διαταραχές της συμπεριφοράς. Αξίζει να επισημανθεί ότι τα συγκεκριμένα νήπια παρουσιάζουν μια τάση να κλαίει πιο εύκολα, μια γενική έλλειψη ενέργειας ακόμα και όταν έρχονται σε επαφή με άλλους ανθρώπους πέρα από την μητέρα τους. (Schaffer, R. (1996). Social Development. New York : Blackwell Publishing σελ.107)

Τα νήπια συμπεριφέρονται διαφορετικά στην μητέρα, τον πατέρα και έναν ξένο. Αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο που οι ενήλικες συμπεριφέρονται στο νήπιο (Yogman et al., 1976). Σε πολλές οικογένειες οι γονείς συμπε-

ριφέρονται διαφορετικά στα νήπια. Έτσι παρατηρείται ο ρόλος του πατέρα να σχετίζεται περισσότερο με σωματικό ερέθισμα ενώ της μητέρας με λεκτικό (Clarke-Stewart, 1978; Lamb, 1977). Επίσης, η επαφή με διαφορετικούς ανθρώπους βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν ένα πλούσιο ρεπερτόριο κοινωνικών δεξιοτήτων και μαθαίνουν με ποιόν και κάτω από ποιες συνθήκες κάθε αντίδραση είναι κατάλληλη. (Schaffer, R. (1996). Social Development. New York : Blackwell Publishing σελ.110)

Τέλος, ένα από τα καλύτερα περιβάλλοντα, για να δούμε την σπουδαιότητα του ρόλου του ενήλικα στην εξέλιξη του παιδιού, είναι τα παιχνίδια ενήλικα-παιδιού. Η μεγαλύτερη πλειονότητα των γονέων παίζουν παιχνίδια με τα οποία τα παιδιά χαίρονται πάρα πολύ (Gustofson, Green & West, 1979). Εντούτοις, τα παιχνίδια είναι χρήσιμα καθώς αποτελούν το υπόβαθρο όπου τα νήπια μπορούν να αποκτήσουν κοινωνικές δεξιότητες, καθώς είναι συνηθισμένες, συχνά επαναλαμβανόμενες συνήθειες που απαιτούν την αμοιβαία εμπλοκή των δύο συμμετεχόντων και βασίζονται σε ξεκάθαρους κανόνες. Έτσι παρέχουν στα νήπια την ευκαιρία να μάθουν να προβλέπουν την επόμενη κίνηση, να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους σε αυτή των άλλων ατόμων και περιοδικά να ανταλλάσσουν ρόλους – πλευρές που παρατηρούνται σε κάθε μορφή κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Έτσι, συγγραφείς όπως ο Bruner (1983) αναφέρουν ότι τα παιχνίδια παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην απόκτηση των γλώσσας, καθώς μερικά από τα χαρακτηριστικά τους παρατηρούνται σε συνομιλίες. Η εμπειρία του παιχνιδιού, διευκολύνει την αντίληψη των απαιτήσεων μιας γλωσσικά βασιζόμενης συζήτησης (Schaffer, R. (1996). Social Development. New York : Blackwell Publishing σελ.115).

3. Το νήπιο είναι κατά βάση κοινωνικό

Από την άλλη πλευρά βέβαια υπάρχουν εκείνοι, οι οποίοι παρόλο που αναγνωρίζουν πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των ενηλίκων στην επέκταση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των νηπίων, υποστηρίζουν ότι το νήπιο είναι κατά βάση κοινωνικό, προσαρμοσμένο εκ των προτέρων να εμπλακεί σε αλληλεπιδράσεις με άλλους. (Faulker, D., & Woodhead, M. (επιμ.) (1999). Εγχειρίδιο Μελέτης, Πάτρα : Ε.Α.Π.)

Η άποψη αυτή υποστηρίζεται ιδιαίτερα από τους Colwyn Trevarthen και Goncu. Ο Trevarthen, ύστερα από παρατήρηση νηπίων, διαπίστωσε ότι η ανάγκη να ανήκει κανείς σε μια κουλτούρα είναι κάτι με το οποίο γεννιούνται όλα τα ανθρώπινα όντα. Το ουσιαστικό κίνητρο είναι να προσπαθεί κανείς να κατανοήσει τον κόσμο. Τα νήπια δείχνουν μια περιέργεια να εξερευνήσουν τον κόσμο, μια επιθυμία να λύσουν προβλήματα αλλά συγχρόνως και να μάθουν μέσα από το πείραμα, τη σύγκριση και τη σκέψη. Ο Trevarthen υποστήριξε ότι το κίνητρο να συμμετέχουν τα παιδιά στην κοινωνική και πολιτισμική ζωή, αποτελεί επίκτητη ιδιότητα. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.) (1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης

Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Ο Jean Piaget (1962) τόνισε αυτή την πλευρά της νοητικής εξέλιξης και υποστήριξε πως οι ενέργειες ενός παιδιού ξεδιπλώνονται με ευφυΐα που αυξάνεται ολοένα, έτσι ώστε να οικοδομήσουν αναπαραστατικά σχήματα στο νου. Όμως, σύμφωνα με τον Trevarthen, ο Piaget δεν κατάλαβε την δύναμη των διαπροσωπικών διεργασιών με την βοήθεια των οποίων επιτυγχάνεται η συλλογική συνειδητοποίηση. Τόσο ο Henri Wallon (1993) όσο και ο Len Simonovitch Vigotsky (1962, 1967) επεσήμαναν ότι ουσιαστικό ρόλο για την εξέλιξη της σκέψης παίζει η επίγνωση της αξίας των ατόμων και της επικοινωνίας. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.) (1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Ο Trevarthen αναφέρει ότι τα νοήματα ανακαλύπτονται μέσα στην κοινότητα, όταν τα άτομα μπαίνουν σε μια διαδικασία να πείσουν, να διαπραγματευτούν, να συγκρίνουν αλλά και να δείξουν τα ενδιαφέροντα τους στους άλλους μέσω ουσιαστικά της αλληλεπίδρασης. Από την στιγμή που θα λάβει χώρα μια διαδοχή στην ανάληψη ευθυνών μπορούμε να μιλάμε για κοινή δημιουργία. Αυτές οι ικανότητες για συνεργασία έχουν ισχυρή έμφυτη βάση. Αυτό είναι ξεκάθαρο από τον τρόπο με τον οποίο τα νήπια εμπλέκονται σε «πρωτοδιαλογικές» συνδιαλλαγές με άλλα πρόσωπα, όπως και ότι από νωρίς αντλούν ευχαρίστηση από παιχνίδια, τα οποία αποτελούν έκφραση ρυθμού, και από αντικείμενα διαπραγματεύσεως στις αλληλεπιδράσεις με τους άλλους. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.) (1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Για να στηρίξει τις απόψεις του ο Trevarthen αναφέρει ότι τα βρέφη είναι σε θέση να μαθαίνουν, τουλάχιστον από τον τέταρτο μήνα, να συμμετέχουν σε μουσικά παιχνίδια ή να παίζουν με το σώμα τους (χορεύοντας). Μέσα από την αλληλεπίδραση αλλά και την εσωτερική αλλαγή στη σκέψη του βρέφους, γύρω στον ένατο μήνα, τα νήπια αρχίζουν να θέλουν να λειτουργήσουν όπως τα άτομα του περιβάλλοντός τους. Έτσι, δείχνουν ενδιαφέρον για αντικείμενα που τους αφορούν και παρόλο που δεν έχουν φτάσει στο σημείο να χρησιμοποιούν την γλώσσα αρχίζουν να παρατηρούν σύμβολα της κουλτούρας, όπως παιχνίδια, ρούχα, τρόπους να στέκονται και να τα χρησιμοποιούν για να κάνουν επίδειξη της γνώσης που έχουν κατακτήσει. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.) (1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Τέτοια συμπεριφορά δεν παρατηρείται στα ζώα. Ήδη από την γέννηση τα νήπια δείχνουν έντονο ενδιαφέρον ως προς την απόκτηση κοινής γνώσης, επιθυμούν να διασκεδάσουν με παιχνίδια και μετασχηματίζουν το ενδιαφέρον τους για επικοινωνία ώστε να μετέχουν ενεργά στην κοινότητα των αυθαίρετων νοημάτων. Ο Trevarthen υποστηρίζει ότι το παιδί πριν φοιτήσει στο σχολείο, ήδη έχει συγκεντρώσει ένα τεράστιο κεφάλαιο πολιτισμικής γνώσης και έχει μάθει να μιλά με πλούσιο λεξιλόγιο και

«Τα νήπια συμπεριφέρονται διαφορετικά στην μητέρα, τον πατέρα και έναν ξένο»

«Τα νήπια διαβάζουν
τα συναισθήματα στο
πρόσωπο αλλά και στην
φωνή του άλλου, δηλαδή
μπορούν ακόμα και να
ακούσουν και να ξεχωρίσουν
λεπτές διαφορές στην ομιλία
των μητέρων»

σωστή γραμματική. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.

Σε μια σωστή επικοινωνιακή κατάσταση, ένα νεογέννητο μπορεί να αποδειχτεί επιδέξιος μιμητής των εκφράσεων των άλλων προσώπων. Τα νήπια διαβάζουν τα συναισθήματα στο πρόσωπο αλλά και στην φωνή του άλλου, δηλαδή μπορούν ακόμα και να ακούσουν και να ξεχωρίσουν λεπτές διαφορές στην ομιλία των μητέρων. Τα παιδιά δυο μηνών είναι πρόθυμα να μπου σε πρωτοσυννομιλίες που ακολουθούνται από χειρονομίες και εκφράσεις οι οποίες μπορούν να εκληφθούν ως πραγματικές απόπειρες του νηπίου να «μιλήσει». Παρόλο που το βρέφος δεν επιζητά την οπτική επαφή με την μητέρα της δηλώνει τις διαθέσεις του για το παιχνίδι με κραυγές, μουγκρητά, φωνές, γέλιο. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Μετά τον τρίτο μήνα και για τους επόμενους έξι μήνες, τα νήπια συντονίζουν τον προσανατολισμό τους με τον προσανατολισμό του άλλου. Επικοινωνιακές ενέργειες όπως μορφασμοί, αστεία, πειράγματα, μουσικές παραστάσεις δεν διαμορφώνονται ή «υποστηρίζονται» από το σύντροφο, αντίθετα αναδημιουργούνται μέσω του παιδιού από την θετική διυποκειμενική μαθησιακή κατάσταση. Τα νήπια είναι γεμάτα ενέργεια και ρωτούν διαρκώς για να μάθουν, είναι δε προσαρμοσμένα ως προς την ψυχοσύνθεση τους σε αυτό που η Barbara Rogoff (1990) αποκαλεί «μαθητεία στη σκέψη» (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Είναι, επίσης, πολύ σημαντική η άποψη του Trevarthen, ότι η μουσικότητα είναι έμφυτη στα νήπια και ότι έρχονται πολύ νωρίς σε επαφή με την δημοφιλή μουσική της εποχής που τραγουδάει η μητέρα του και όχι μόνο με παραδοσιακά τραγούδια. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Υποστηρίζει ότι το νήπιο εκφράζεται από τον πρώτο χρόνο με την πρωτογλώσσα. Σταδιακά γίνεται πιο έξυπνο και αποκτά μεγαλύτερη εμπειρία του κόσμου. Αργότερα το παιχνίδι γίνεται πλουσιότερο σε μνήμη και φυσικά φαντασία. Τονίζεται ιδιαίτερα η δύναμη της γλώσσας και της μουσικής για την κοινή συνειδητοποίηση και τον κοινό σεβασμό σε δοκιμασμένες σχέσεις. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Από την γέννηση τους έχουν την προδιάθεση να δίνουν σημασία στα ερεθίσματα που παρέχουν τα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου προσώπου και της φωνής και αναπτύσσουν αξιοθαύμαστες ικανότητες να αντιλαμβάνονται τις πράξεις και τις εκφράσεις των άλλων (Spelke, Corteloy, 1981). (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Ο Goncu υποστήριξε ότι η διυποκειμενικότητα είναι η κοινή αντίληψη ανάμεσα σε αυτούς που συμμετέχουν σε μια δραστηριότητα.

Αυτή προέρχεται από την αλληλεπίδραση μητέρας παιδιού.

Η διυποκειμενικότητα στο κοινό παιχνίδι αντίληψης εμφανίζεται αρχικά ως συναισθηματική έπειτα τα παιδιά μεταεπικοινωνούν και τρίτον χρησιμοποιούν τη γλώσσα για την αμοιβαία δόμηση της αναπαράστασης της γλώσσας. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι τα παιδιά έχουν το κίνητρο να μοιραστούν τους κόσμους τους στο παιχνίδι προσποίησης πολύ νωρίς στη ζωή τους. Βέβαια, παρόλο που το τρίτο έτος μοιάζει να είναι το καθοριστικό έτος στην εξέλιξη της γλωσσικής διυποκειμενικότητας στο κοινωνικό παιχνίδι προσποίησης, αυτό που πραγματικά συμβαίνει είναι μια αλλαγή στα κυρίαρχα επικοινωνιακά μέσα με τα οποία δομείται. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Οι Goldin-Meadow & Morford έκαναν μια έρευνα με μια ομάδα κωφών παιδιών (και χωρίς να εκτεθούν σε καμία συνηθισμένη χειρονακτική νοηματική γλώσσα), με στόχο να συγκρίνουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες με έναν αριθμό παιδιών που διέθεταν την αίσθηση της ακοής. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι κάθε ένα από τα κωφά παιδιά δημιούργησε ένα σύστημα χειρονομιών το οποίο ήταν ισοδύναμο, και σε αναλογία και σε σχήμα, με το αρχικό σύστημα ομιλίας που αναπτύχθηκε από τα παιδιά που άκουγαν. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Για παράδειγμα, τα κωφά παιδιά αρχικά ανέπτυξαν μονές χειρονομίες για να δηλώσουν συγκεκριμένα αντικείμενα ή ενέργειες – όπως ακριβώς τα παιδιά που ακούνε, χρησιμοποιούσαν μονές λέξεις ως πρώτο βήμα στην απόκτηση της γλώσσας. Έπειτα, τα κωφά παιδιά συνδύασαν χειρονομίες φτιάχνοντας προτάσεις με τον ίδιο τρόπο που τα ακούοντα παιδιά έβαζαν στη σειρά λέξεις μαζί. Με τον καιρό αυτές οι χειρονομίες αυξάνονταν τόσο σε αριθμό όσο και σε πολυπλοκότητα. Όλα αυτά χωρίς διδασκαλία ή παραδείγματα. (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.)

Επίσης, ο ιδιαίτερος τρόπος που επικοινωνεί ένας ενήλικας με το νήπιο υπάρχει στους περισσότερους πολιτισμούς, αλλά δεν είναι παγκόσμιο φαινόμενο : δεν χρησιμοποιείται για παράδειγμα από τους γονείς σε μια συγκεκριμένη κοινωνία των Μάγια και παρόλα αυτά τα παιδιά αποκτούν τη γλώσσα κανονικά (Pye, 1986). Αξίζει να αναφερθεί και ότι η ομιλία των καταθλιπτικών μητέρων προς τα παιδιά παρουσιάζει έλλειψη ορισμένων από τα χαρακτηριστικά του ιδιαίτερου αυτού τρόπου επικοινωνίας ενήλικου νηπίου και όμως τα παιδιά δεν εμφανίζονται να είναι άτομα με ειδικές ανάγκες (Bettes, 1988). (Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.)(1999). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας. Πάτρα: ΕΑΠ.) Οι Kaluli από το Ραϋα της Νέας Γουινέας σπάνια εμπλέκουν τα νηπιά τους σε δυαδικές επικοινωνιακές ανταλλαγές. Πιο συγκεκριμένα, οι μητέρες τους στην αρχή, τους συμπεριφέρονται σαν “να μην έχουν αντίληψη” και έτσι τείνουν να μην τους απευθύνουν το λόγο.

κόμη και αργότερα, όταν οι μητέρες ξεκινούν να μιλούν στα παιδιά τους, δεν χρησιμοποιούν τον ιδιαίτερο τρόπο επικοινωνίας που παρατηρείται μεταξύ ενήλικα και νηπίου αλλά περισσότερο έναν μονόλογο που δείχνει ότι δεν περιμένουν καμία λεκτική απόκριση. Και όμως τα παιδιά των Kaluli γίνονται ομιλητές της γλώσσας εντός των φυσιολογικών ορίων της

εξέλιξης (Schieffelin & Ochs, 1983). (Schaffer, R. (1996). Social Development. New York : Blackwell Publishing σελ.108)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από την παρουσίαση των θέσεων των παραπάνω ερευνητών διαπιστώνουμε την σπουδαιότητα των πρώτων αλληλεπιδράσεων του νηπίου με τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του για την ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Πολλοί ερευνητές έχουν προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες στη διαφώτιση μιας τόσο πολύπλοκης διαδικασίας όπως είναι η αλληλεπίδραση των νηπίων με τους σημαντικούς άλλους.

Έτσι διαπιστώνεται η προσπάθεια από μέρος του παιδιού τόσο να κατανοήσει τον κόσμο, όσο και να επικοινωνήσει από την πρώτη στιγμή της γέννησής του. Συγχρόνως, πρέπει να τονιστεί και ο κρίσιμος ρόλος των ενηλίκων στο να προσαρμόσουν την συμπεριφορά τους στις ανάγκες των παιδιών αλλά και στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους.

Τέλος η πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης, και όχι μόνο, αναδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω έρευνα με τρόπο επιστημονικά έγκυρο και κυρίως χωρίς προκαταλήψεις με απώτερο σκοπό τον όσο το δυνατό πληρέστερο διαφωτισμό της δόμησης της παιδικής προσωπικότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Faulker, D., & Woodhead, M. (επιμ.) (1999). *Εγχειρίδιο Μελέτης, Πάτρα, Ε.Α.Π.*
- Goncu Artin (1999) *Η εξέλιξη της διυποκειμενικότητας στο κοινωνικό παιχνίδι προσποίησης στο: Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας, Πάτρα, ΕΑΠ, σ.σ.142-158*
- Schaffer, R. (1996). *Social Development. New York : Blackwell Publishing*
- Trevarthen Colwyn (1999) *Η ανάγκη του παιδιού να μάθει μια κουλτούρα στο: Woodhead, M., Faulker, D., & Littleton, K. (επιμ.). Πολιτισμικοί Κόσμοι της Πρώτης Παιδικής Ηλικίας, Πάτρα, ΕΑΠ, σ.σ.107-123*